

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ
КАТЕДРА СТУДИЈА БЕЗБЕДНОСТИ

ФРАНЦУСКА РЕВОЛУЦИЈА

- ДИПЛОМСКИ РАД -

Ментор:
Ненад Путник
Проф. др

Студент:
Срђан Поповић
46/19

Београд, 2023.

САДРЖАЈ

1. Увод	4
2. Узроци и почетак Француске револуције.....	5
2.1 Пад Бастиље	7
2.2 Декларација права човека и грађанина	8
3. Ток и развој револуције	11
4. Кључне личности и њихов утицај	14
4.1 Максимилијан Робеспјер	14
4.2 Жорж Дантон	18
4.3 Наполеон Бонапарта	22
5. Последице Француске револуције	25
6. Закључак	26
Литература	27

1. Увод

Француска револуција, која је избила у другој половини 18. века, један је од најзначајнијих догађаја у модерној историји Европе. Овај монументални преокрет обликовао је политички, друштвени и културни пејзаж не само Француске, већ и читавог континента. Његове последице су осетиле генерације људи широм света, а његов утицај и данас одјекује у модерним друштвима.

Побуна против монархије, растућа неједнакост међу различитим друштвеним класама и дубоко укоренењени друштвени проблеми довели су до кулминације незадовољства које је прерасло у револуцију. Прекретнице, као што су пад Бастиље и период терора, означиле су пут ка трансформацији француске државе и друштва.

Овај рад ће дати преглед кључних догађаја и личности које су обликовале ток Француске револуције, истражујући узроке који су је подстакли и последице које су из ње произашле. Фокус ће бити на површинској анализи кључних елемената, са циљем стварања ширег контекста за разумевање овог значајног историјског периода.

Кроз преглед узрока, тока и последица Француске револуције отвориће се простор за разумевање дубље динамике која је лежала у основи овог револуционарног догађаја. Овај рад ће се дотакнути и наслеђа револуције и њеног утицаја на формирање модерног француског друштва и глобалне заједнице.

У наредним поглављима ће се испитати кључне личности, политичке промене и културне трансформације које су дефинисале Француску револуцију. Кроз ову широку анализу, циљ је да се читаоцу пружи детаљан преглед овог важног периода европске историје.

2. Узроци и почетак Француске револуције

Како се свет ближио крају 1700-их, Француска је дуго била успостављена као једна од најбогатијих и најмоћнијих земаља у Европи. Иако су већина њеног становништва били сиромашни пољопривредници који никада неће искористити предности тог статуса, Француска се високо позиционирала међу другим европским нацијама.

Међутим, статус кво није могао да превлада, и у року од неколико кратких година, Француска револуција је потпуно уништила сваки осећај нормалности у земљи. Ова револуција је на крају резултирала смрћу краља, његове жене и безброј других.

Узроци Француске револуције могу се сузити на пет главних фактора: систем сталежа, апсолутизам, идеје просветитељства, несташица хране и америчка револуција. (Tocqueville, 1983)

Први сталеж чинило је свештенство које је водило католичку цркву. Они су били најмања група и нису плаћали порез. Више свештенство попут епископа уживало је многе бенефиције, док су ниже свештенство били обични свештеници и монахиње. (Попов, 2010)

Други сталеж се састојао од племства и чинио је мање од 2% становништва Француске. Такође су били ослобођени пореза и обавеза да обављају послове за владу. (Попов, 2010)

Већина становништва Француске припадала је Трећем сталежу. Већина су били слободни сељаци, док су други били градски радници, укључујући буржоазију. Буржоазија је била образована средња класа Француске. Они, као и остатак Трећег сталежа, негодовали су због тога што су морали да плаћају порезе да би издржавали друге сталеже и имали су мање права за реч у влади. (Попов, 2010)

Да би додатно подстакао гнев француског становништва, краљ Луј XVI је имао скоро апсолутну власт над својим поданицима, праксу познату као апсолутизам. Луј XVI је био убеђен да његов статус потиче од Бога и то му је дало право да задржи највиши ниво власти у земљи. Било је сасвим уобичајено за Луја XVI да се побрине да се људи у највишим слојевима друштва збрину и да имају адекватне количине хране. Насупрот томе, најнижи слојеви друштва често су гладовали.

Несташица хране је закупирао земљу, а снабдевање хлебом је било мало због лоше жетве. Дакле, како је расла потражња за хлебом, тако је расла и цена хлеба, пошто је до њега било тешко доћи. Ово је заузврат повећало напетост и бес међу трећим сталежом. (Tocqueville, 1983)

У то време су се појавиле нове идеје о томе како друштво и влада треба да раде. Ове идеје би првенствено долазиле од филозофа просветитељства који су промовисали коришћење науке и расуђивања уместо традиције. Просвећени мислиоци заговарали су нове идеје у вези са владом, једнакошћу и демократијом. (Doyle, 2002)

Народ Француске је такође био инспирисан америчком револуцијом у којој су Сједињене Државе успешно стекле независност од Британије. Ово је послужило као пример успешне револуције и дало је смернице о томе како земља може да функционише као република уместо монархије.

У настојању да реши финансијске проблеме, краљ Луј XVI је покушао да нареди плаћање додатних пореза и увео реформе, али је наишао на отпор пре свега првог и другог сталежа, који су били склони да одбију промене које би омогућиле веће учешће народа, тј. трећег сталежа у политичком процесу. У светлу ове ситуације, Трећи сталеж основао је Народну скупштину 17. јуна 1789. Ова скупштина је настала као одговор на ограничења која су им наметнута и која су хтели да прекину. Припадници Трећег сталежа тражили су већа права и учешће у

одлучивању, а нису смели да гласају појединачно, већ само по сталежима. (Sobul, 1989)

Када је краљ покушао да распусти Народну скупштину, чланови Трећег сталежа су одбили да се разиђу и обећали да неће напуштати салу док се не дође до решења. То је довело до кризе која је кулминирала падом Бастиље 14. јула 1789. године, означавајући преломни тренутак у Француској револуцији. (Doyle, 2002)

2.1 Пад Бастиље

Пад Бастиље, догађај који се догодио 14. јула 1789. године, представља преломни тренутак у Француској револуцији. Бастиља је била затвор и симбол апсолутистичке владавине античког режима. Тог дана у Бастиљи је било само неколико затвореника, али је њен пад симболизовао ослобођење и освету народа против античког режима. (Goodwin, 2016)

У данима који су претходили паду Бастиље, Париз је био у немиру. Народ је био незадовољан економским и друштвеним приликама, а расло је незадовољство према краљу Лују XVI и његовој владавини. Дана 14. јула 1789. многи протестанти напали су и освојили Бастиљу, која је у то време имала симболичан значај као средство контроле режима. Народ је тражио улазак у тврђаву и оружје, а након оставке команданта Бастиље, масе су почеле да нападају. Напори су неколико пута одбијани, али су на крају успели да пробију решетке и отворе врата Бастиље. У том хаосу, командант Лауна и његови војници су се предали масама. (Luxardo, 1989)

Пад Бастиље сматра се првим великим успехом Француске револуције и почетком краја старог режима. Овај догађај се обележава као Национални дан Француске и симбол слободе и демократије. Од тада се 14. јул сваке године у Француској слави

као Дан Бастиље. Овај догађај имао је далекосежне последице на ток Француске револуције. Он је инспирисао народ да настави протесте и револуционарне активности, а касније да изгради нови друштвени и политички поредак. (Goodwin, 2016)

2.2 Декларација права човека и грађанина

Декларација права човека и грађанина је историјски значајан документ који је прихваћен од стране Народне скупштине Француске 26. августа 1789. године, током првих месеци Француске револуције. Ова декларација представља кључни документ који изражава основне принципе слободе, једнакости и братства који су били у срцу идеалне револуције.

Декларација је произашла из потребе за усмеравањем друштва ка новим правдама и вредностима. Овај документ формулише права која су свим људима припадала рођењу и која су била неприкосновена. Стратешки је обликован да изрази универзалне идеале који нису били ограничени ни једним друштвом или културом, већ су били важни за све људе широм света.

Постоји 17 чланова Декларације (Goodwin, 2016, стр. 37):

- Мушкарци се рађају и остају слободни и једнаки у правима. Друштвене разлике могу се заснивати само на разматрањима општег добра.
- Циљ сваког политичког удружења је очување природних и неограничених права човека. Ова права су слобода, својина, сигурност и отпор угњетавању.
- Принцип сваког суверенитета лежи првенствено у нацији. Ниједно корпоративно тело, ниједан појединац не може вршити било какву власт која изричито не произилази из њега.
- Слобода се састоји у томе да се може учинити било шта што не штети другима: дакле, остваривање природних права сваког човека нема других

граница осим оних које осигуравају осталим члановима друштва уживање ових истих права. Ове границе могу бити одређене само законом.

- Закон има право да забрани само оне радње које су штетне по друштво. Ништа што није забрањено законом не може бити ометано, и нико не може бити приморан да чини оно што закон не налаже.
- Закон је израз опште воље. Сви грађани имају право да учествују, лично или преко својих представника, у његовој изради. Она мора бити иста за све, било да штити или кажњава. Сви грађани, будући да су у њеним очима једнаки, једнако ће имати право на све високе функције, јавне положаје и запослења, према својим способностима, и без разлике осим на њихове врлине и таленте.
- Нико не може бити оптужен, ухапшен или притворен осим у случајевима утврђеним Законом и по поступку који је њиме прописан. Они који траже, убрзавају, извршавају или изазивају извршење произвољних наређења морају бити кажњени; али сваки грађанин који је позван или ухапшен на основу закона, мора одмах да се покори; отпор га чини кривим.
- Закон мора прописати само казне које су строго и очигледно неопходне и нико не може бити кажњен осим на основу закона који је састављен и објављен пре него што је дело почињено и правно примењено.
- Пошто се сваки човек сматра невиним све док се не прогласи кривим, ако се сматра неопходним да се ухапси, свака неоправдана грубост која није потребна да би се обезбедила његова личност мора бити строго обуздана законом.
- Нико не сме бити узнемирен због својих мишљења, чак ни верских, све док испољавање таквих мишљења не омета успостављени закон и ред.
- Слободно саопштавање идеја и мишљења једно је од најдрагоценијих људских права. Сваки грађанин, дакле, може слободно да говори, пише и

објављује, осим онога што је једнако злоупотреби ове слободе у случајевима одређеним законом.

- Да би се гарантовала права човека и грађанина неопходна је јавна снага, ова сила је стога успостављена за добробит свих, а не за посебну употребу оних којима је поверена.
- За одржавање јавне снаге и за административне трошкове, општи порез је неопходан, мора бити подједнако распоређен на све грађане, сразмерно њиховој платежној способности.
- Сви грађани имају право да сами или преко својих представника утврде потребу за јавном таксом, да слободно пристану на њу, да бдију над њеном употребом и да одређују њену сразмеру, основу, наплату и трајање.
- Друштво има право да од јавног функционера тражи обрачун његове управе.
- Свако друштво у коме се не гарантују права или подела власти, нема Устав.
- Пошто је право својине неприкосновено и свето, нико га не може бити лишен, осим ако то очигледно налаже јавна потреба, правно утврђена, и ако је праведна и претходна накнада плаћена.

Важан утицај на формирање модерних демократских друштава имала је Декларација о правима човека и грађанина. Њени принципи су нагласили важност људских права и послужили као основа за касније међународне законе и конвенције које штите људска права широм света. Иако је првобитна Декларација била специфична за Француску револуцију, њени идеали и неки њени принципи постали су универзални и инспирисали су борбу за права и слободе широм света. Током година постао је камен темељац за заштиту људских права и слобода, залажући се за сваког борца за правду и слободу. (Luxardo, 1989)

3. Ток и развој револуције

У априлу 1792, новоизабрана Законодавна скупштина објавила је рат Аустрији и Прусској, где је веровала да француски емигранти граде контрареволуционарне савезе, такође се надала да ће ратом проширити своје револуционарне идеале широм Европе. На унутрашњем плану, у међувремену, политичка криза је добила радикалан преокрет када је група побуњеника предвођена екстремистичким јакобинцима напала краљевску резиденцију у Паризу и ухапсила краља 10. августа 1792. године. (Carpentier, Lebrun, 1999)

Следећег месеца, усред таласа насиља у коме су париски побуњеници масакрирали стотине оптужених контрареволуционара, Законодавна скупштина је замењена Националном конвенцијом, која је прогласила укидање монархије и успостављање Француске републике. Дана 21. јануара 1793. послала је краља Луја XVI, осуђеног на смрт због велеиздаје и злочина против државе, на гиљотину; његова супруга Марија-Антоанета доживела је исту судбину девет месеци касније. (Carpentier, Lebrun, 1999)

Након краљевог погубљења, рат са разним европским силама и интензивне поделе унутар Националног сабора довели су Француску револуцију у њену најнасилнију и најбурнију фазу. У јуну 1793. Јакобинци су преузели контролу над Националном конвенцијом од умеренијих Жирондинаца и увели низ радикалних мера, укључујући успостављање новог календара и искорењивање хришћанства. (Doyle, 2019, стр. 19)

Они су такође покренули крваву Владавину терора, период од 10 месеци у коме су хиљаде сумњивих непријатеља револуције били погубљени. Многа убистава извршена су по наређењу Робеспјера, који је доминирао драконским Комитетом јавне безбедности све до свог погубљења 28. јула 1794. године. (Doyle, 2019, стр. 20)

Робеспјерова смрт означила је почетак Термидорске реакције, умерене фазе у којој се француски народ побунио против ексцеса владавине терора. Дана 22. августа 1795, Национална конвенција, састављена углавном од жирондинаца који су преживели владавину терора, одобрила је нови устав који је створио прво дводомно законодавно тело Француске. Извршна власт би била у рукама петочлане Директорије коју би именовао парламент. Ројалисти и јакобинци протестовали су против новог режима, али их је војска, коју је сада предводио млади и успешни генерал по имену Наполеон Бонапарта, брзо ућуткала. (Sobul, 1989)

Четири године власти Директоријума биле су прожете финансијским кризама, народним незадовољством, неефикасношћу и, изнад свега, политичком корупцијом. До касних 1790-их, директори су се скоро у потпуности ослањали на војску да би одржали свој ауторитет и препустили су велики део своје моћи генералима на терену. Дана 9. новембра 1799. године, када је фрустрација њиховим вођством достигла врхунац, Наполеон Бонапарта је извршио државни удар, укинувши Директориј и именовавши себе за „првог конзула Француске“. Овај догађај је означио крај Француске револуције и почетак Наполеонове ере, током које ће Француска доминирати већим делом континенталне Европе. (Luxardo, 1989)

Табела 1: Кључни догађаји у Француској у периоду од 1789. до 1814. године
(Попов, 2010)

ГОДИНА	ДОГАЂАЈ
1789	Сазив Народне скупштине
1789	Пад Бастиље

Срђан Поповић
ФРАНЦУСКА РЕВОЛУЦИЈА
- Дипломски рад -

1791	Усвајање Устава
1792	Рат Француске против Аустрије
1793	Извршено краљевско погубљење
1793	Усвајање Републиканске конституције
1793	Јакобински Терор
1794	Пад Робеспјера и окончање Терора
1795	Усвајање Директоријума
1799	Наполеонов удар и Конзулат
1804	Усвајање Наполеоновог Законика
1814	Пад Наполеона и повратак монархије

4. Кључне личности и њихов утицај

Пре анализе кључних личности чији је утицај обележио Француску револуцију, важно је истаћи контекст у коме су се оне нашле. Револуција је рођена у окружењу дубоких друштвених, економских и политичких турбуленција. Финансијска криза, неједнакост и дискриминација били су главни фактори који су обликовали пут којим је револуција кренула.

Свака кључна личност је на свој начин реаговала на ове изазове и својим деловањем и идеолошким убеђењима обликовала догађаје. Неки су били интелектуалци и револуционари који су артикулисали идеје слободе и једнакости, док су други били војни људи који су се борили за ослобођење. Различитим приступима и циљевима уклапају се у слагалицу револуционарног покрета, остављајући неизбежан утицај на ток догађаја.

4.1 Максимилијан Робеспјер

Максимилијен Франсоа Мари Исидор де Робеспјер (1758-1794) је био француски адвокат који је постао један од главних вођа Француске револуције (1789-1799). Од свог почетног успона до славе у Јакобинском клубу, Робеспјер је наставио да доминира моћним Комитетом јавне безбедности и надгледа владавину терора. Збачен је и гиљотиниран 28. јула 1794. године. (Tocqueville, 1983)

Почевши од маја 1789, Робеспјерова политичка каријера била је кратка, али упечатљива. Заговарао је вољу народа са таквим степеном убеђења да је постао познат као „Непоткупљиви“; један савременик је једном помислио да је Робеспјер био тип који је платио човеку да му понуди мито како би могао да направи представу да га одбија (Tocqueville, 1983). Његово стриктно придржавање својих принципа је извучено из перципираних мандата људи. Робеспјер је себе сматрао

гласноговорником народа, што је значило да су се они који су му се супротстављали нужно противили народу. Такав би био његов успон и његов пад. У добру или злу, неки су га сматрали персонификацијом Француске револуције, појам у који верује и сам Робеспјер. (Sobul, 1989)

Робеспјер је стигао у Версај као опскурни адвокат из малог града, несвестан трага који ће оставити у историји. Са једва 31 годином, Робеспјер из 1789. био је ненаметљив лик са крхким, бледозеленим очима, повученом линијом косе, меким гласом и лицем које је имало готово мацје црте. Његова пажљиво напудрана перика и фина одећа наговештавали су нелагодност због нереда, док су његови једноставни манири навели да га неки сматрају плашљивим, а други да га сматрају сумњичавим. Иако Робеспјер није доминирао револуционарном етапом када су се завесе први пут отвориле 5. маја 1789, он је задржао снажно присуство подршке, одржавши свој први запаженији говор почетком јуна, а наставиће да држи око 900 говора током следећег пет година. (Tocqueville, 1983)

У Версају, као и у Арасу, брзо је неговао репутацију „подржаваоца бедних, осветника невиних“. Често је говорио у одбрану маргинализованих, односно протестаната, Јевреја и робова. Подржао је уједињење три сталежа 17. јуна у једну Народну уставотворну скупштину и поздравио изражавање народне воље 5. октобра, када је Марш жена на Версај одвукао краља у Париз. Постепено, Робеспјерово име је почело да се појављује у новинама и постао је познат по својим чврстим убеђењима. (Sobul, 1989)

Његове говоре колеге у Скупштини нису увек схватале озбиљно; држан је ван одбора и никада није изабран за председника Скупштине. Ово Робеспјеру није било важно, његова циљна публика нису биле његове колеге посланици, већ галерије, где су се Парижани окупљали да гледају радњу. Постижући популарност међу људима, Робеспјер је такође направио таласе у Јакобинском клубу, политичком друштву где су се револуционари окупљали да расправљају о

циљевима и програмима. Овде се борио са титанским говорницима попут Мирабоа и Антоана Барнава, узнемиравши јакобинце својим радикалним говорима који се боре за опште право гласа, неограничен приступ јавним функцијама и право на петицију. Постао је довољно популаран да буде изабран за председника Јакобинаца 31. марта 1790, а његов утицај у клубу се временом само повећавао. (Doyle, 2019)

У јуну 1791. године, краљев неуспели покушај бекства из Француске, познат као Бекство у Варен, изазвао је раздор у Јакобинском клубу, где су најрадикалнији чланови почели да захтевају смену Луја XVI, за кога су сматрали да се више не може веровати. Дана 17. јула 1791, када су се демонстранти окупили управо да захтевају смену краља, на њих је пуцала национална гарда у масакру на Марсовом пољу. Након масакра, наредили су хапшење водећих републиканских агитатора, и иако Робеспјер још није био републиканац, још је неко време био притајен. Почео је да одседа код присталица, столара Мориса Диплеја, са којим ће живети до краја живота. (Sobul, 1989)

Устав је усвојен септембра 1791. године, а Уставотворна скупштина је распуштена у корист следеће владе, Законодавне скупштине. Робеспјер је успешно предложио самозатајну уредбу која је спречавала било ког члана садашње Уставотворне скупштине да служи у законодавној скупштини. Тако се по истеку мандата вратио у Арас где је дочекан као херој. Међутим, убрзо се вратио у Париз да би поново преузео вођство у Јакобинском клубу, где је наставио да врши политички утицај са стране. (Tocqueville, 1983)

До децембра, Законодавном скупштином је доминирала нова фракција, Жирондинци, који су почели да се залажу за рат са Аустријом, предвођени Жак-Пјером Брисоом, Жирондинци су веровали да је рат једино средство заштите Револуције од њених непријатеља. Робеспјер се жестоко противио овоме, верујући да би рат могао само да доведе до имплозије Револуције и да би резултирао војном

диктатуром. Он је одбацио Брисоову тврдњу да би потлачена Европа дочекала француске војске као ослободиоце, наводећи да „нико не воли наоружане мисионаре“. Његово неслагање са Брисоом брзо је прерасло у дубоку личну мржњу. У овом случају, међутим, победили су жирондинци и 20. априла 1792. Француска је објавила рат Аустрији, што је изазвало француске револуционарне ратове (1792-1802). (Tocqueville, 1983)

У априлу 1793. основан је Комитет јавне безбедности да ослободи Француску од њених непријатеља, како страних тако и домаћих. Робеспјер је 27. јула именован у Комитет, кроз своју славу и постојеће везе у јакобинцима убрзо је постао њен доминантни члан. У августу, Комитет је усвојио политику масовне регрутације која је помогла да преокрене ток ратова, такође је применио Закон општег максимума за ублажавање глади постављањем горње цене хлеба. Јакобинци су такође укинули колонијално ропство и направили нацрт устава који је био демократскији од било ког од његових претходника. (Doyle, 2019)

Упркос овим успесима, Република је и даље била у опасности. Робеспјер је често говорио о зликовцима прерушеним у патриоте који су намеравали да униште Републику изнутра. Септембра 1793. донесен је Закон о осумњиченима који је дозвољавао хапшење свакога ко је деловао контрареволуционарно у својим речима, делима или писању. У наредним месецима, 300.000 до пола милиона људи је ухапшено као осумњичени. Њих 16.594 дочекало је крај испод сечива гиљотине, док је још хиљаде умрло у затвору или у масовним масакрима (Doyle, 2019). Неке жртве су биле поражене револуционарне вође, аристократе старог режима или војни официри оптужени за кукавичлук, већина су били обични људи, ухваћени у све већој плими патриотског крвопролића. Робеспјер је то бранио инсистирајући на томе да се издајце успешно искорењују из друштва, а потпуна врлина, тврдио је, може се постићи само терором. Био је задовољан тиме

што је изградио своју савршену републику на врху планине лешева. (Tocqueville, 1983)

Људи који су срушили Робеспјера били су мање забринуте за заустављање крвопролића него за спасавање сопствене коже. Многи су били агенти терора који су се или бавили корупцијом или су били претерани у својој окрутности, плашећи се Робеспјеровог гнева, одлучили су да ударе први. Између 18. јуна и 26. јула 1794. Робеспјер се ретко појављивао у јавности из непознатих разлога, што је довело до спекулација да је његово здравље нарушено или да су стресови терора изазвали ментални слом. У сваком случају, његово одсуство дало је времена завереницима да се окупе и прогласе га као убицу. Робеспјер се вратио 26. јула да се брани са слободе, најављујући да има списак издајника унутар Комитета за јавну безбедност. Он је одбио да наведе било каква имена, што је изазвало пометњу међу окупљеним посланицима. (Tocqueville, 1983)

Осуђен на смрт, Робеспјер је погубљен заједно са 21 његовим најближим савезницима. Када је Робеспјер дошао на ред да умре, целат му је стргао завоје, натеравши га да изговори мучан врисак који је утихнуо тек када је сечиво пало. Пад Максимилијана Робеспјера резултирао је крајем терора и јакобинске доминације, пошто је Термидорска реакција која је уследила водила конзервативнију политику. (Sobul, 1989)

4.2 Жорж Дантон

Жорж Дантон (1759-1794) је био француски адвокат који је постао истакнути вођа Француске револуције (1789-1799). Дантон је одиграо велику улогу у рушењу француске монархије и каснијем успостављању Прве француске републике. На

крају је заузео умерен став и супротставио се владавини терора, што је довело до његовог погубљења 5. априла 1794. (Tocqueville, 1983)

Дана 13. јула 1789. године, усред нереда који су довели до пада Бастиље, Дантон се на силу пробио на странице историје када је стао на сто и позвао своје суграђане на акцију. Висок и атлетски са дубоким и јаким гласом, било га је немогуће игнорисати. Два дана касније, добровољно се пријавио да се придружи Националној гарди свог округа и брзо се ушлео у локалну револуционарну политику. (Carpenitier, Lebrun, 1999)

Дантонова харизма и револуционарни жар помогли су му да се истакне међу гомилом, па је почетком октобра изабран за председника округа Корделирс. Постао је гласноговорник народног радикализма, осуђујући умерену политику градоначелника Париза Жана Силвена Баија и Жилбера ду Мотијеа, маркиза де Лафајета (1757-1834). Посећивао је Јакобински клуб, политичко друштво где су се револуционари састајали да разговарају о својим програмима, и убрзо је постао један од његових најистакнутијих чланова поред Максимилијана Робеспјера (1758-1794) и Жака-Пјера Брисоа (1754-1793). (Carpenitier, Lebrun, 1999)

У априлу 1790. укинут је дистрикт Корделиерс због прерасподеле, а Дантон је изгубио јавну функцију. Да би очували револуционарни дух овог подручја, Дантон и Десмоулинс су основали нови политички клуб, који је име добио по манастиру Корделиерс у којем се окупио. Клуб Корделиерс је држао своје чланарине ниске, на само један пени месечно, тако да је свако могао да присуствује. Ова инклузивност га је издвајала од већине других политичких клубова, попут јакобинаца, који су опслуживали углавном буржоаску гомилу. Корделијери су се састајали сваког јутра у 9, а Дантон је стигао одмах, заступајући своју позицију међу гомилом учесника радничке класе. Постављен је за првог председника Корделијера 27. априла 1790. године. (Carpenitier, Lebrun, 1999)

У јуну 1791. Луј XVI и његова породица покушали су да побегну из Француске у свом несрећном бекству у Варен. Ово је узнемирило велики део француског становништва, које је веровало да је краљ покушавао да подстакне контрареволуцију. У јулу, Клуб Корделијера је предводио позив за краљеву смену. Припремили су петицију која је позвала на абдикацију Луја XVI и одржавање референдума на којем ће се одлучити о будућности монархије. Када су се демонстранти окупили на Марсовом пољу да потпишу петицију 17. јула, на њих је пуцала Национална гарда којом је командовао Лафајет, што је изазвало 50 мртвих. Након масакра на Марсу, Народна скупштина је угушила агитаторе, приморавајући Дантона да побегне у Лондон на месец дана како би избегао хапшење. Занимљиво је да се његово име нигде није појавило на петицији коју је гурао, нити је био присутан на дан масакра, због чега су његови непријатељи посумњали у његове мотиве. (Tocqueville, 1983)

Француска је 1792. објавила рат Аустрији, што је изазвало француске револуционарне ратове (1792-1802). Рат је почео лоше за Французе, који су били потиснути са границе, што је омогућило пруској војсци да започне спор марш ка Паризу. Дантон, који је оклевао да подржи почетну објаву рата, постао је енергичан присталица ратних напора, схватајући да би пораз значио крај Револуцији. Наставио је да осуђује Лафајета, сада генерала који командује француском војском, за кога је Дантон веровао да ће искористити своју позицију да се бави политиком. Када је Лафајет побегао из Француске пошто није успео да добије подршку за државни удар против јакобинаца, Дантон је изгледао оправдан у својим сумњама, а његова популарност се само повећала. (Doyle, 2002)

У ситним јутарњим сатима 10. августа, Дантон је повео људе из свих 48 париских делова у Хотел де Виле, седиште градске владе, и успоставио се као Устаничка комуна са Дантоном као министром правде. Његова прва акција била је да нареди

хашпење и погубљење маркиза де Мандата, команданта Националне гарде, који је очекивао побуну и организовао одбрану од ње. (Doyle, 2002)

Као министар правде за Устаничке комуне, Дантон је држао моћ града у својим рукама. Он је овластио комесаре да претресу сваку кућу или стан који припада некоме осумњиченом за ројалистичке симпатије или контрареволуционарне намере. До краја месеца париски затвори су прштали од хиљада осумњичених издајника. (Doyle, 2002)

Дана 30. августа, инвазионе пруске снаге су опсадиле критичну тврђаву Верден. Дантон, који је преузео одговорност за одбрану града, позвао је да се на фронт пошаље 30.000 припадника Националне гарде и добровољаца. Ипак, људи су оклевали да оду, плашећи се ројалистичке завере да се у њиховом одсуству ослободе хиљаде затвореника, који би потом уништили Париз. 2. септембра до престонице је стигла вест да је Верден пао, успаничена и бесна, руља Парижана је кренула ка градским затворима где су наставили да кољу контрареволуционарне затворенике. Убиства су трајала пет дана, а убијено је 1.100-1.400 људи. (Tocqueville, 1983)

У марту 1793. играо је кључну улогу у оснивању Револуционарног суда, а следећег месеца је помогао у стварању Комитета јавне безбедности, комитета који је требало да надгледа одбрану нације, чији је он био први члан. Тако је Дантон одиграо главну улогу у постављању темеља за владавину терора, због чега ће ускоро пожалити. (Doyle, 2002)

Као доминантни члан Комитета за јавну безбедност, Дантон је одступио од своје експанзионистичке реторике из претходне јесени. Очување Републике је био његов главни приоритет, па је почео да тражи средства за мирне преговоре са нацијама анти-француске коалиције. Ова дефетистичка спољна политика му није донела пријатеља и 10. јула је изгласан из Одбора. Његово место је заузео

Робеспјер, који је повео Комитет у радикалнијем правцу и полако акумулирао већа овлашћења. Током побуне 5. септембра, Дантон се залагао за попуштање захтевима мафије, укључујући наоружавање свих грађана и формирање револуционарне војске која ће одржати републичку власт на селу. Одбио је понуду да буде поново у Комитету јавне безбедности, која је за њега постајала сувише радикална. (Doyle, 2002)

Крајем 1793. године терор се убрзао, десетине хиљада осумњичених за контрареволуцију су ухапшени, од којих су се многи суочили са лажним суђењима пре него што је Дантон помогао да се створи Револуционарни суд. Посебно га је узнемирило суђење Жирондинцима, који су некада били Дантонови пријатељи. Уморан од политике и крвопролића, изненада је напустио Париз 12. октобра, враћајући се у родни град са женом и децом. (Carpentier, Lebrun, 1999)

Од 2. до 4. априла Дантону је суђено пред Револуционарним судом. Гомила гледалаца која је препуна судницу била је сведочанство његове трајне популарности. Приредио је једну завршну, незаборавну емисију, говорећи о свом патриотизму и неправди његовог суђења све док му није наређено да ћути. Након што је гледао погубљења својих најближих пријатеља, Дантон је и сам отишао испод оштрице. Непосредно након смрти, Дантона су оцрнили робеспјеристи, који су истицали његову корумпираност и користили његову подмитљивост као доказ да никада није био прави патриота. (Carpentier, Lebrun, 1999)

4.3 Наполеон Бонапарта

Наполеон Бонапарта (1769-1821) је био француски генерал и политичар рођен на Корзику који је владао као француски цар са краљевским именом Наполеон I од 1804. до 1814. а затим поново накратко 1815. Основао је највеће континентално

европско царство и од Карла Великог донео либералне реформе у земље које је освојио по цену разорних Наполеонових ратова (1803-1815). (Tocqueville, 1983)

У пролеће 1792. Револуционарна Француска је заратила са Аустријом и Пруском, чиме су започели Револуционарни ратови. Након запањујуће француске победе у бици код Валмија (20. септембра 1792.), проглашена је Прва француска република, а француски краљ Луј XVI је гиљотиниран 21. јануара 1793. Како је Француска република постајала радикалнија и ратоборнија, нове нације су се придружиле рату против ње, укључујући Велику Британију, Шпанију и Холандску Републику. 28. августа 1793. флота британских и шпанских бродова заузела је луку Тулон. Пошто је у Тулону била смештена цела француска медитеранска флота, то је било од виталног значаја за Републику. (Tocqueville, 1983)

У међувремену, Наполеон је објавио про-јакобински памфлет, где се залагао за неопходност екстремних мера које је спроводила револуционарна влада. Овај памфлет је импресионирао неколико моћних јакобинских вођа, што је довело до Наполеоновог именовања за команданта француске артиљерије при опсади Тулона. Наполеон је показао вредне лидерске способности током опсаде, а његови топови су били пресудни за француску победу 19. децембра 1793; иако је рањен током последњег напада, Наполеон је после битке унапређен у бригадног генерала, са само 24 године. (Tocqueville, 1983)

Његова најпознатија војничка кампања била је у Италији, где је показао генијалност у тактици и бриљантан војни инжењеринг. Постигавши низ импресивних победа, Наполеон је стекао огроман углед у Француској, али и широм Европе. Један од кључних тренутака у Наполеоновом учешћу у револуцији био је 9. новембар 1799. године, познат као "Наполеонов удар". Тог дана, он је преузео власт у Француској и успоставио Конзулат, ефективно окончавши Директоријум који је владао претходних година. Овим чином, Наполеон је заправо постао де факто лидер Француске. (Goodwin, 2016)

Његова власт је брзо консолидована, а Наполеон је спровео низ реформи које су стабилизовале државу и модернизовали њен политички и правни систем. Уведени су и "Наполеонови законици", који су постали темељ модерног француског права. Наполеонов утицај није био ограничен само на Француску. Његове војничке кампање прошириле су француску моћ широм Европе, формирајући Француску империју која је обухватала велики део континента. (Goodwin, 2016)

Ипак, Наполеонов крај дошао је са поразима у Русији и бици код Лајпцига. Његов пад и изгнанство на Елбу означили су крај Наполеонове ере и повратак монархије у Француску. Упркос коначном поразу, Наполеоново учешће у Француској револуцији оставило је трајни печат на историји Европе. Његови војни успеси, политичка иновација и утицај на модернизацију друштва и законодавства чине га једном од најизузетнијих фигура тог времена. (Goodwin, 2016)

5. Последице Француске револуције

Француска револуција, која је започела 1789. године, оставила је дубоке и трајне последице које су обликовале не само Француску, већ и целу Европу и свет. Француска револуција је довела до краја монархије и старог режима. Устаници су збацили Луја XVI и укинули привилегије племства. То је представљало велику промену у политичкој организацији друштва.

Декларација права човека и грађанина, која је прихваћена током револуције, постала је пример модерних права и слободе које би требало заштитити. Ово је створило темељ за права човека која су се развила у савременом друштву.

Револуција је изазвала револуционарне ратове, током којих су се француске војске бориле широм Европе. Ови ратови су довели до ширења утицаја револуције, али и створили дубока дипломатска непријатељства. Наполеон Бонапарта је као војсковођа преузео власт и увео низ важних реформи. Наполеонов законик и административне промене обликовале су савремени правни систем у Француској и утицале на правне системе широм Европе.

Револуција је утицала на развој идеологије као што су либерализам, национализам и социјализам. Она је обликовала друштвене и политичке токове током 19. и 20. века.

Пад апсолутних монархија и анцијен-режима у Европи био је једна од најважнијих последица револуције. Многе земље су скоро после револуције промениле своје политичке и друштвене системе.

6. Закључак

Можемо закључити да је Француска револуција била један од најзначајнијих догађаја у модерној историји. Ова епохална револуција је дубоко трансформисала француско друштво и политички пејзаж, а њен утицај се проширио широм света. Анализом узрока, процеса и последица револуције видимо да је она резултат дугогодишњих друштвених, економских и политичких тензија које су се гомилале у избијање масовних друштвених немира.

Декларација права човека и грађанина, као један од кључних докумената револуције, остала је као трајна инспирација за борбу за људска права и слободу широм света. Револуција је такође изнедрила бројне политичке и друштвене идеологије које су обележиле 19. и 20. век, утичући на еволуцију савремених друштава.

Улога кључних личности попут Робеспјера, Дантона и Наполеона, као и њихов утицај на ток догађаја, представљају значајан сегмент анализе. Њихови различити приступи и визије за будућност Француске одражавају комплексност револуционарног периода.

Наполеонова владавина након револуције донела је са собом бројне реформе које су обележиле модернизацију Француске. Његов утицај се протегло и ван граница земље, обликујући геополитичку сцену Европе.

Након свега, Француска револуција је оставила наслеђе које и данас обликује светску политику, друштво и идеологију. Њене последице су биле многобројне и дубоке, остављајући нас са важним лекцијама о важности друштвене правде, политичке партиципације и људских права.

Литература

- Carpentier, J., & Lebrun, F. (1999). Povijest Francuske. Zagreb:BARBAR
- Doyle, W. (2002). The Oxford History of the French Revolution. Oxford, UK
- Doyle, W. (2019). The French Revolution: A Very Short Introduction. Oxford, UK
- Goodwin, A. (2016). The French Revolution. New York.
- Luxardo, H. (1989). Povijest ljudskog roda: Francuska revolucija 1789. Ljubljana – Zagreb
- Tocqueville, A. de. (1983). The Old Regime and the French Revolution. New York
- Попов, Ч., (2010), Грађанска Европа 1770–1870, Прва књига: „Основе европске историје XIX века“, Београд, Завод за уџбенике
- Sobul, A., (1989), Francuska revolucija, Zagreb, INTRO „Naprijed“

ИЗЈАВА О АКАДЕМСКОЈ ЧЕСТИТОСТИ

Изјављујем да сам у приложеном раду поштовао/ла сва правила о академској честитости.

Овај писани рад резултат је искључиво мог личног рада, темељи се на мојим истражиањима и ослања се на наведену литературу.

У Београду, дана _____ године.

Потпис студента:
